

መደብ ሕቅን ብጋህድን ካብ ስደት ቀኢ 1
አወሃሃድን አቕራብን ቀለታ ኪዳነ

መንግስቲ ኤርትራን ሕጋውነቱን

ኣብ ወርሒ ግንቦት 1993 ብመሰረት ካብ ሃገራዊ ባይቶ ዝተረከበ ስልጣን ናይ ምስግጋር ሓላፍነት ክሰብ ናብ ቅዋማዊ መንግስቲ ምስግጋር ዝግበር ነቲ ሽዑ ዝቐመ ግዝያዊ መንግስቲ ኤርትራ ተጋዳላይ ኢሳያስ አፍወርቂ ዋና ጸሓፊ ሕግሓኤ ግዚያዊ ፕረዚደንት ኮይኑ ክመርሖ ኢዩ ተመዘዙ። ነቲ ጉዳይ ምምራጽ ፕረዚደንት ቀዳማይ ዕማሙ ገይሩ ኣብ ኣዳራሽ ሃገራዊ ቤተ መዘክር ኤርትራ ዝተኻየደ ፈላሚ ኣኼባ ሃገራዊ ባይቶ ብስቱር ኣብ ዝተኻየደ ምርጫ ከኣ ካብ 104 ድምጽታት 99 ድምጺ ብምርካብዩ ጊዜዊ ፕረዚደንት ሃገረ ኤርትራ ኮይኑ ዝተመርጸ። እዚ ውጽኢት ምርጫ እዚ ኣብ ዝተኣወጀሉ ዕለት ፕረዚደንት ኢሳያስ

ንዘስምዖ መደረ ኣብ ሎሚኮንካ ክትሰምዖ ከሎኻ ግን ምስ ዚ ናይ ሕጂ ቅዋማዊ ስርዓት ዘለዎ ሃገር ከይትምስረትን ንዑኡ ዝትክእ ሰብ ከይርከብ ንዝገብሮ ዘሎ ምኽንያታት ምዝኸኸር ኣዝዩ ኣገዳሲ ኢዩ። እቲ ሽዑ ዝሃቦ መግለጺ ንጠቕስ “መጻኢ ዕድል ሃገርና ዘተኣማምን ምእንቲኸኸውን፣ ሕጊ ከም ዝነግስ ምግባር፣ ቅዋማዊ መንግስቲ ምምስራት፣ ንደሞክራሲን ደሞክራሲያዊ ትካላትን ውሕሰነት ስለዝኾነ፣ ልዕሊ ዝኾነ ካልእ ጉዳይ እንሰርሓሉ ሕቶ ኢዩ። ኣብ ሓዳስን ናጻን ሃገር፣ ቅዋማዊ መንግስቲ ምምስራትን ከምኡ ድማ ደሞክራሲ ምርግጽ፣ ብዓቢ ዝላ ክፍጸም ስለዘይከኣል ኣብ ኣዋጅ ቁጽሪ 37 ግዝያዊ መንግስቲ ኤርትራ ከም ዝተረጋገጸ፣ መሰጋገሪ እዋን ክህሉ ተወሲኑ ኣሎ” ክብል መደረ ሂቡ ነይሩ።

ቀጺሉ ፕረዚደንት ኢሳያስ “ብመሰረት እቲ ኣዋጅ ነቲ ኣብ ውሽጢ 4 ዓመታት ክዕመም ዘለዎ መስርሕ ዝሕሉ መንግስታዊ ስርዓት ብዝተኸለለ መጠን ኣሳታፊ ክኸውንን ካብ ሓጋጊን ፈጻሚን ኣካላት ክቐውምን ኣገዳሲ ስለዝኾነ ከኣ እነሆ ሎሚ ሃገራዊ ባይቶ ኤርትራ ንመጀመርያ ግዜ ይእኩብ ኣሎ። ከም ዋና ጊዚያዊ ፕረዚደንት ግዝያዊ መንግስቲ ኤርትራ ካኣ ነቲ ዝመጽእ ናይ መሰጋገሪ እዋን ዝለዓለ ናይ ምሕጋዝ ሓላፍነት ዝሰከም ባይቶ ስልጣን ክሰጋገር ኣፍቂዱላይ” ብምባል መደረኡ ይቅጽል።

እዚ ኣብ ላዕሊ ዝሰማዕኩም ወይ ዘንብብኩም ቃል ፕረዚደንት ኢሳያስ ኣብ ድሮ ወግዓዊ ምእዋጅ ናጻነት ኤርትራ ካብ ዘስመዖ መደረ ኢዩ። ሎሚ ድሕሪ 26ን ዓመታት ፕረዚደንት ኢሳያስ ብዛዕባ ቅዋም ኮነ ምትግባር ሃገራዊ ምርጫ ንዝቐርበሉ ሕቶ ዝህቦ መልሲ ግና ብኣንጻሩ ምዃኑ ነቲ ኣብ 2011 ዝገበሮ ቃል መሕትት ደጊምካ ምውካስን ምግንዛብን የድሊ።

“ብዘይ ሃገራዊ ምርጫን ብህዝቢ ዝተመርጸ ሃገራዊ ባይቶን ህዝቢ መራሒኡ መን ክኸውን ከም ዝደሊ ብኸመይ ክፍለጥ ይኸእል?” ተባሂሉ ምስ ተሓተተ ብኸምዚ ዝሰዕብ መሊሱዎ፡- “ንዓይ ብኩንትራት ዝቐጸረኒ ሰብ የለን፣ ብደሞዝ ዘስርሓኒ ሰብ እውን የብለይን። እዚ ሓድሽ ሕጂ ዝመጽእ ዘሎ ኣርእስቲ ዘይኮነ፣ 20 ዓመት ኣይኮነን ምሉእ ህይወተይ ሰሪሐን ኣገልገለን ኢዩ። ናይ ኤርትራ ኩነታት፣ እንታይ ይመስል፣ እንታይ ኣይመስልን፣ ናይ ደሞክራሲ፣ ናይ ሕብረ ሰልፊ፣ ናይ ምርጫታት ዝበሃል፣ እዚ ንርእዮ ዘሎና ተዋስኦታት፣ ድራማታት ናይ ዓለም፣ ከምኡ ክንገብር ኣይንደልን። እቲ ፖለቲካ እንታይ ኢዩ? መጋቢያ ኢዩ፣ ሚንስ (Means) ኢዩ። እቲ ዕላማ ናይ ህዝቢ መነባብሮ፣ ናይ ህዝቢ ህይወት፣ ዓይነት ህይወት ህዝቢ ምቕያር ማለት ኢዩ። እቲ ካልእ ዝኾነ ኣሰራርዓ፣ ዝኾነ ስርዓት፣ ንጉሳዊ ይኹን፣ ኤሚራዊ ይኹን፣ ሪፑብሊካዊ ይኹን፣ ዝተፈላለዩ ካልእ ስም ይወሃቦ፣ ናብቲ ትደልዩ ክትበጽሑ ምእንቲ መገልገሊ ኢዩ” ክብል ኢዩ መልሲ እምኸ ኣብዚ ዝሓለፈ 26ን ዓመታት ዲሞክራሲያን ምኽባር ሰብኣዊ መሰላትን ይትረፍ ናብራ ህዝብናኸ ተመሓይሹዶ

ኢልካ ሕቶ ምልዓሉ ዘይተርፍ ኢዩ። ኩልና ከም እንፈልጦ ሕሰም ናብራ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ታሪኽ ተራእዩ ብዘይፈልጥ መንገዲ ኣንቆልቑሉ ይርከብ።

ፕረዚደንት ኢሳያስ ብ20 ሚያዝያ 1993 ምስ ናይ ወጻኢ ጋዜጠኛታት ኣብ ዘካየዱ ቃል መሕትት፣ ንፖለቲካዊ ህንጻት ኤርትራ ብዝምልከት ከምዚ ዝሰዕብ ኢሉ ነይሩ፡- “ህዝባዊ ግንባር ኣብዚ ሃገር ዚ ደሞክራሲ ንኸስፍን ባይታ ኣብ ምምድማድን ንሕብረ ሰልፋዊ ስርዓት ዝምችእ ሃዋህሁ ኣብ ምፍጣርን ሓጋዚ ተራ ክጻወት ኢዩ። እዚ ክንዲ ምንታይ ግዜ ይወስድ ወይ ብኸመይ ይትግበር ዝብል ሕቶ ቴክኒካዊ ጉዳይ ኢዩ” ንዝበሎ ረሲዑ ኣብ 22 ግንቦት 2008 ንተሌቪዥን ኣልጀዚራ፡-

“አብ 2001 ከካየድ ተሐሲቡ ዝነበረ ምርጫ ኣይተተገበረን። መዓስ ኢዩ አብ ኤርትራ ምርጫታት ከካየድ?” ተባሂሉ ምስትሓተተ ድማ “ሰላሳ-አርብዓ ዓመታት ከንጽብ ንኸእል ንኸውን፣ ምናልባት እውን ልዕሊኡ” ብምባል ድሕሪ ሎሚ ከይትሓቲኒ ዝዓይነቱ መቐበሊ መልሲ ከህብ ኢዩ ተሰሚዑ።

ዝኹነ ይኹን ናይ ሓንቲ ሃገር ህዝቢ ዝተፈላለየ ርእይቶታትን ዕላማታትን ድሌታትን ክህልዎ ናይ ግድን ኢዩ። ድሌት ህዝቢ ከትብል ከሎኻ እምበኣር ናይቲ ዝበዝሕ ቍጽሪ ማለት ኢዩ። እም እቲ ዝበዝሕ ህዝቢ ኤርትራ ዝደልዮን ነቲ መንግስቲ ዝሓቶን ዘሎ ይኣኸለካ ውረደልና ኣይንደልየካን ድዩ? ወይሲ ቅዋምን ምርጫን መንግስታዊ ኣሰራርሓን ፍትሕን የድልየና ኣሎ ኢዩ? ብርእይቶና ኩሉ እኳ ዘድልን ክግበር ዝግብእን እንተኹነ እቲ ዝበዝሕ ህዝቢ ዝደልዮን ዝጠልቦን ዘሎ ግን ሕግን ስርዓትን ክህልዎ፡ ብፍትሕን ብኸብረትን ክነብር፡ ነብሱ ኮነ ደቂ ከምኡ’ውን ንብረቱ ክውንን ካብ ፍርሕን ራዕድን ወጺኡ ብሰላምን ብቕሳነትን ክሓድር፡ አብ ዝደልዮ ሰሪሑን ነጊዱን ንብረቱ ኮነ ገንዘቡ ከም ዝደለዮ ከመሓድር ክኸእል ኢዩ። ብኣንጻሩ ግን እቲ ፖሊሲ መንግስቲ ኤርትራ ህዝቢ እንድሕሪ ቀሲኑን ደቂሱ ሓዲሩን ንመንግስቲ ሰላምን ቕሳነትን ኣይክህብን ኢዩ ካብ ዝብል ዝብገስ ኩይኑ ቀንዲ ዕላማኡ ህዝቢ ከይቀስንን ከይድቅስን ምክልባቱ ምዃኑ ካብ ኣሰራርሓኡ ንምርዳእ ስለ ዝኸእል ሕቶ ኮነ መግለጺ ዘድልዮ ኣይኮነን።

ህዝቢ ኤርትራ ናብራ ስለ ዝሓሰምን ፍትሒ ስለዝሰኣነን እዚ ዝሓለፈ 26 ዓመታት ዝበዝሕ ብተስፋን ብጽባሕ መንግስትና ከመሓየሽን ክሓልፈልና ኢዩ ምባልንዩ ሓሊፉዎን ዝሓልፎ ዘለዎን። ገለ ገለ ኣቐዲሞም ዝፈለጡዎን ዝገምገሙዎን ደቂ ሃገር ግን እዚ መሪሕነት’ዚ ከይዱ ከይዱ ከምዚ ሎሚ ዘለዎ ዕሉል ዓማጽን ገባትን ከም ዝኸውን ብምርዳእ ካብ እዋን ብረታዊ ቃልሲ ጀሚሮም ኢዮም ክቃወሙዎ ወይ ክእርሙዎ ፈቲኖም። ንርእሶም ድኣ ጠፊኦምን ሓቕቆምን እምበር እቲ ዝበዝሕ ድሓን ንጸቢ ኣቐዲምና ነቲ ባዕዳዊ መግዛእቲ ነልግስ ዝብል ስለዝዓብለለ ግን ክዕወቱ ኣይከኣሉን።

አብዚ ዝሓለፈ ናይ ወርሒ ጥሪ መወዳእታ 2017 ፕረሲደንት ኢሳያስ ዝሃቦ ቃለ ምሕትት አብ ውሽጥን አብ ወጻእን ዝርከብ ህዝቢ ኤርትራ ከም ወትሩ ተኸታቲልዎን ሕውስዋስ ስምዒት ፈጠሩሉን ኢዩ። ገሊኡ ንለውጥን ብሩህ ተስፋን ዝኣንፈተ ሓድሽ ነገር እንተሰምዐ ብምባል፣ ገሊኡ ድማ ነቲ ዘይቀጥታውን አብ ጓል መገዲ ዘድህብን ብኹለል ጀሚሩ ብኹለል ዝውድእ መልሲታት ፕረዚደንት ኢሳያስ ኣፈወርቂ ንምስማዕን ሎሚ’ኸ እንታይ ኮን ይብል ይኸውን ብዝብል ነፍቱ መገቢ ሓዙ ከም ዝተኸታተሎ፣ አብ እዋኑ ብማሕበራዊ መራኽብታት ዝተዋህበ ግብረ መልሲታት ግሉጽ ምስክር ኢዩ። ንሕናውን ብዓቕምና ቅድሚ ሎሚ ርእይቶና ሂብናሉ ኢና።

አብዚ ቃለ መጠይቕ’ዚ እታ ብፍላይ ካብ ኤርትራ ወጻኢ ንእንነብር ደለይቲ ለውጢ ኤርትራውያን ዘቃለብናላ ሕቶ ፕረዚደንት ኢሳያስ ግን አብዚ ሓድሽ ዓመት ክግበር ትሓሲቡ ዘሎ ለውጥን መደባትን እንተሎ ትብል ሕቶ ኢያ።

ዋላኳ እቲ ንክሓቱም ነቶም ጋዜጠኛታት ተጻሊፉ ዝተዋህበዎ ሕቶታት ህዝቢ ንምህውታት ባዕሉ ዘበገሶ ምዃኑ ዝግመት እንተኹነ ጭብጥን ንሱ ንባዕሉ ዝኣምነሉን ለውጢ ክግበር መደብ ስለ ዘይብሉ ግን አብ መልሱ ብዙሕ ክሸገር ተራእዮ ኢዩ። ብውልቂ ኮነ ብእኩብ፣ ብግሁድ ኮነ ብስቱር ነቲ ኣሰራርሓን ኣክያይዳን መንግስቲ ዘይንሰማምዓሉ ደቂ ሃገር ጥራሕ ዘይኮነ ዳርጋ ብምሉኡ ህዝቢ ኤርትራ እንተኹነ እውን ንሃገርን ህዝብን ሰላም ዘምጽእ ንሓድነትን ሓይሊ ሃገርናን ቍጠባናን ዘተባብዕ ሓደ መራሒ ክህቦ ዝግባእ መልሲ ክረክብ ዝተጸበየ ግን ኣዝዩ ውሑድ ክኸውን ከም ዝኸእል ዘጠራጥር ኣይኮነን። ብፍላይ እቲ አብ ወሽጢ ሃገር ዘሎ ሰፊሕ ህዝቢ ኤርትራ ንቃለ-ምሕትት ፕረዚደንት ኢሳያስ ትርጉም ሂቡ ካብ ዘይከታተሎ 10ተታት ዓመታት ኮይኑ ኣሎ።

ምእንቲ እዛ ብብቁሩ ትጥሕል ዘላ መርከብ ትመስል ኤርትራ አብ ሃገርና ደምክራሲያዊ ለውጢ ብህጹጽ ክተኣታቶ እንደልን እንቃለስን ወገናት ናይ ለውጢ ሃረርታና ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናዓበየ ክኸይድ ድሕሪ ምጽናሕ፣ ብድሕሪ ኮናት ባድመን ምእሳር ላዕለዎት ሓለፍቲ መንግስቲ ዝነበሩ ማለት ጁ-15ን ፕረሲደንት ኢሳያስ ክኸተሎም ዝጀመረ ኣገባብ ኣሰራርሓን ወሰን ኢልካ ማእሰርቲ ደቂ ሃገርን ንህዝቢ አብ ተስፋ ምቕራጽ ጥራሕ ዘይኮነ ተቐውሞኡን ጽልኡን አብ ልዕሊ መንግስቲ ብግሉጽ ዝርኤን ዝስማዕን ዘሎ ኢዩ። እዚ ሓቂ እዚ እቶም አብ ሃገር በጺሑም ዝምለሱ ዘለዉ ዜጋታት ብዘይ ኣፈላላይ ዝምስክርዎ ሓቂ ኢዩ።

ሎሚ አብ ምሉእ ሃገርና ብፍላይ ከእ አብቲ ሕሱም ናብራ ወዲቐ ዘሎ አብ ውሽጢ ሃገር ዝነብር ህዝብና ንመንግስቲ ክጸረፍን ክራገምን ዘይውዕል ዳርጋ የልቦን ዝብሉ ሓበሬታታት ካብቶም ዓዲ በጺሑም ዝምለሱ ዜጋታት ዝስማዕ ዘሎ ሓቂ ኢዩ። እዚ ከምዚ ኢሉ እናሃለወ ግን እቲ አብ ኤርትራ ካብ ፖለቲካ ህዝባዊ ግንባር ወጻኢ ዝሕሰብ ካልእ ፖለቲካ የለን ዝብል ተደጋጋሚ መግለጺ ፕረዚደንት ኢሳያስ ክትዝክር ከሎኻ “ኣይትብከ እንድ”ዮ ዘብክየኒ ዘሎ” ዘብል ኢዩ።

ነዚ ኣብ ላዕሊ ዝጠቐስናዮ ቃል ፕረዚደንት ኢሳያስ፣ ንጊዜኡ ከም ዋዛ ወይ ቀሊል ዝርእናዮ ከንከውን ንክእል ኢና። እቲ ዝያዳ ዝገርም ግን ነቲ ቅድሚ ገለ ዓመታት ዝሃቦ መግለጺ ወይ መቐበጺ ረሲዕና ካልእ ብድሌቱ ምዕቡል ለውጥን ፍትሕን ዲሞክራሲን ከምጽኣልና ንጽብ ምህላውና ኢዮ። ካብቲ ፕረዚደንት ኢሳያስ ከም ጊዚያዊ ፕረዚደንት ዝተመረጸሉ ጊዜ ንድሕሪት ምልስ ኢልና መዛግብቲ ምስ እንግንጽል ግና ነዚ ሎሚ ዝዛረቦን ዝህበን ዘሎ መግለጺ ታት ዘራጉድን ዘዘኻኸርን መልእኽቱ ኢና ንረከብ። ን ኣብነት ኣብ ብ1994 ኣብቲ “ርኩብ ህዝብን ፕረዚደንትን” ብዝብል ዝፍኖ ዝነበረ መደባቶም እዚ ዝስዕብ ይርከቦ፡-

“ኣብዚ ሃገር መንግስቲ እንድሕር ኣሎ ፈቲና ጸሊእና ህዝባዊ ግንባር ኢዮ። ኣብዚ ሃገር እዚ፣ ውሕስነት ናይዚ ሃገር እንድሕር ኣሎ፣ ህዝባዊ ግንባር ኢዮ። ዝኾነ ይኹን ካልእ ዋሕስ፣ ካልእ ዋልታ ናይዚ ሃገር የለን። ህዝባዊ ግምባር ናይ ምልኪ መገዲ ምምራጽ ዝደሊ ነይሩ እንተዝኸውን፣ ከኣ ዝሓንኸ ውድብ ኣይኮነን። ንሓደ ፈሪሖ ንሓደ ሓፊሩ ጥውይውይ ዝብል ውድብ እውን ኣይኮነን፣ ሓደ ምልካዊ ስርዓት ምምጻእ ዝደሊ ነይሩ እንተዝኸውን ከኣ ኣብ ቅድሚኡ ዝኸልከሎ ሓይሊ ኣይምሃለውን” ከም ዝበለ ይዝከር።

ብልክዕ ከኣ ከምቲ ሸው ዝበሎ ነዚ ኣብ ሃገርና ፈጠሩዎ ዘሎ ውድቀትን ጽንተት ህዝብን መንእሰያትን ጠጠው ከብሎዎኸእል ሓይሊ ኣይተረኸበን። ሓቂ ንምዝራብ እንተኸይዱ ግን ኣብዚ ኣውዲቕና ዘሎ ንሱ ባዕሉን ምምሕዳሩን እምበር ህዝባዊ ግምባር ኣይኮነን። ንምዃኑ እቲ ህዝባዊ ግምባር ዝበሃል መንዩ? ድሕሪ ምውጻእ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ካብ ሜዳ ኤርትራ ኣብሰማንያታትኩ ብዘይካ ህዝባዊ ግምባር ካልእ ውድብ ወይ ሰልፊ ነይሩ ድዩ? ህዝባዊ ግምባር ዝበሃልክ እቲ ኩሉ ኣብ ትሕቲእቲ ውድብ ተጠርኒፉ ኣብ ውሽጢ ሃገር ኮነ ኣብ ወጻኢ ዝሰርሕን ንናጽነት ሃገሩ ዝቃለሰን ዝነበረ ኩሉ ህዝቢ ኣይኮነን

ድዩ? እሞ መንዩእዚሎሚ ህዝባዊግምባር ዝበሃል ዘሎ? ህዝባዊ ግምባር ከምውድብ መጠን’ከ ኣሎድዩ? መግለጺ ስርዓት ኤርትራ ወይ ካድራቱ ንሓደክልተ ጥራሕይዮኑ ንምሉእ ህዝቢ ኤርትራ ንምግጋይን ንምጥባርን ህዝባዊግምባር እናበልካ ዝግበርሽፈጥ ከኣ ኣይፋልኩምን ህዝባዊግምባርሲ ኣይ ብኢድና ኣይብኣፍና ይብለኩም ኣሎ ክንብሎምንፈቱ።

ብሕልፊ ከኣ እቲ ፕረሲደንት ኢሳያስ ኣብዚ ሃገር ብዘይ ናይ ህዝባዊ ግንባር ፖለቲካ ካልእ ፖለቲካ ኣሎ ዝብል ሰብ እንድሕር ኣሎ ኮይኑ ካልእ ንሕና ዘይንፈልግ ኤርትራ ኣላ ማለት ኢዮ። “ሕጂ ፋሽን ኮይኑ ደሞክራሲ ዘይደሞክራሲ ብዙሕነት ናይ ሰልፍታት ከምኡታት ዝብሃል ምህውታት ኣብዚ ሃገር ክመጽእ ኢዮ ኢሉ ዝሓሰብ እንድሕር ኣሎ ኮይኑ ኣብ ካልእ ዓለም ወይ ኣብ ወርሒ ከይዱ ክሓሰብ ክኸእል ኣለዎ” ክብል ንዝተዛረቦ ክትዝከር ከሎኻ ከኣ ድሕሪ ሕጂ ለውጢ ዝበሃል ከይተሰምዑኒ ማለቱ ስለዝኹነ እቶም ንጋገ ዘሎና ንሕና እቶም ካብኡ ለውጢ ንጽብ እምበር እቲ መንግስቲ ወይ ፕረሲደንት ኢሳያስ ኣይኮነን።

ስርዓት ፕረዚደንት ኢሳያስ ኣብ ስልጣን ክሳብ ዘሎ ኣብ ኤርትራ ብድሌቱ ናብ ቅዋማዊ ስርዓት ምስግጋር ዘይሕሰብ ምዃኑ ፕረዚደንት ኢሳያስ ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናትን ኣጋጣሚታትን ከይ ሓፈረ ክድርጎሖ ጸኒሑን ኣሎን። እቲ ኣብ 1994 ኣብ ቅድሚ ህዝቢ ኤርትራ፣ ህላወ ሕብረ ሰልፋዊ ስርዓት ከም ዘረጋግጽ ቃል ብምእታው፣ ኣብ መሪሕነት ይኹን ኣብ ፖለቲካ፣ መተካእታ ዘይብሉ ሰብ ከም ዘየለ ዝመስከረ ፕረዚደንት ኢሳያስ፣ ሎሚ ንሱ ባዕሉ ክትካእን ዝትከእ ዝኸእል ሰብ ከም ዘይተፈጥረን ከረጋግጽ ከሎ ንዓናን ንብቐረባ ዝዕዘቡ መንግስታትን ኣህዛብን ዘደንጹ ናይ ታሪኽ ሓተላ ኢዮ።

ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናት ብዝተፈላለዩ ምክንያታት፣ ኣብ ዝተፈላለዩ ጽፍሕታት ብተወፋይነትን ጀግንነትን ንሃገርም ክሰርሑ ዝጸንሑን ዘለዉን ሃገራውያን ኣለዉ ኢዮም። እዞም ሰባት ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናት ጌጋታት ፈጺሞም ክኹኑ ይኸእሉ ኢዮም። ነዚ ሕጂ ብብልሽወናን ዓመጽን ንዛረቦሉ ዘሎና ፕረዚደንት ተኪእም ሃገርን ህዝብን ዘይመርሑሉ ምክንያት ግን የሎን። ሓደ ነገር ኣጸቢቕና ክንፈልጠን ክንርድኦን ዝግብኣና ግን ኣብ ሃገርና ኮነ ኣብ ካልኣት ሃገራት መተካእታ ክርከበሉ ዘይክእል ሰብ ኮነ መንግስቲ ዘይምህላወ ኢዮ። ሰብ ይመውት ሰብ ይትካእ። መንግስቲ ይሓልፍ መንግስቲ ይትካእ። ህዝቢ ናቱ ናይ ገዛእ ርእሱ መራሕቲ፣ ናቱ ናይ ገዛእ ርእሱ ኣለይቲ፣ ናቱ ናይ ገዛእ ርእሱ መንግስቲ ክፈጥር ስለዝኸእል ከኣ ከምዚእም ዝሓመሰሉ ናይ ምግባትን ኣነነትን ጠባያት ክቕልቀሉ ኣብ ዝጅምሩሉ ግዜ ህዝቢ ክከላኸልን ከይተገብኡን ፈጺሙ ከይተመልከን ከሎ ክቃለሰን ክስዋእን ግቡእ ኣለዎ።

ብ22 ግንቦት 2008 ተሌቪዥን ኣልጀዚራ፡- “ኣብ 2001 ክካየድ ተሓሲቡ ዝነበረ ምርጫ ኣይተተግበረን። መዓስ ኢዮ ኣብ ኤርትራ ምርጫታት ክካየድ?” ዝቐረበትሉ ሕቶ ክምልስ ከሎ “ሰላሳ-አርባዓ ዓመታት ክንጽብ ንክእል ንኸውን፣ ምናልባት እውን ልዕሊኡ” ብምባል ድሕሪ ሎሚ ናይ ስልጣንይ ዕድመ ዝምልከት ከይትሓቱኒ ዘስምዕ መቐበጺ መልሲ’ዩ ሂቡ ። ከምቲ

ዝወለደን ዝዘርኤን ኣይቀብጽን ኢዩ ዝበሃል ጥራሕ ዘይኮነ ካልእ ምርጫ እውን ስለዘይረኽበሰ ህዝቢ ኤርትራ ግን ዋላ ብድሕሪ እዚ ቅብጹ ዝብል መግለጺኡ እውን ቀላሊ ምባል ኣይገደፈን።

ኣብዚ ዓለም ብዛዕባ ኣድላይነት ምርግጋጽ ፍትሕን ደሞክራሲን ከዝረብ ከሎ ኣብ ከንዲ ነቶም ንመትከላት ፍትሕን ደሞክራሲን ብግብረ ዝትርጉምዎ፣ ምስሉይ መንጠሊና ደሞክራሲ ለቢሶም ብኣፎም ጥራይ ዝዝምርዎ እውን መሊኦም ኢዮም። በዚ ምኽንያት ከኣ ኢዮም ኣብዚ ዓለም ዝተመርጹ መራሕቲ (Elected Leaders) ጥራሕ ዘይኮኑ ዝተመርጹ መለኸቲ (Elected Dictators) እውን ዘለዉ። ፕረዚደንት ኢሳይያስ ግን ንኸልቲኡ ኣይደልዮን ኢዩ። ከምቶም ሰብኣዊ መሰል ዜጋታቶም ኣኸቢሮም ብቅዋማዊ ስርዓት ሃገራት ዘመሓድሩ መራሕቲ ክኸውን ኣይደልን ኢዩ። ከምቶም ብጉልባብ ቅዋማውን ሕብረ ሰልፋውን ስርዓት ምልኪ ሓደ ሰልፊ፣ ካብኡ ናብኡ ድማ ምልኪ ሓደ ሰብ ኣንጊሶም ዝነብሩ መራሕቲ

ክኸውን ዝመረጸ ክነሱ ብቻላቱ ግን ንዕኡ እውን ኣይእምነሉን ኣይቅበሎን ኢዩ። ከምኡ ምግባር ትርጉም ዘይብሉ ሃልኪ ህዝባዊ ርክባት ኢዩ ዝብሎ። ነዚ ብዝምልከት ኣብ 2011 ብኣገልግሎት ቴሌቪዥን ኤርትራ ንዝቐረበሉ ”ይትረፍ ሓደ ግዜ ዓሰርተ ግዜ እውን ሃገራዊ ምርጫ እንተዝካየድ፣ ንህዝባዊ ግንባር ዝስዕር ሰልፊ ከም ዘየለ ተጸባእቲ እውን ኣረጋጊጸም ዝፈልጥዎ ኢዩ። ስለዚ መንግስቲ ኤርትራ ዋላ እውን ኣድላይነቱ ኣይረኣዮ ነቶም ንኤርትራ ንምውንጃል ከም ምስምስዎም ስድል ንምኽላእ፣ ምርጫታት ዘይካየዱ ዝብል ርእይቶ ኣሎ። መልስኻ እንታዩ?” ዝዝብል ሕቶብኸምዚ ዝስዕብ መልሲ ሂቡሉ፡-

“ኣነ እዚ ዝሓለኣሰታት 14ዓመታት፣ ኣብ ልዕሊ እዛ ሃገር ዝተኣወጀኩናት ብዝተፈላለየ መልኮታት፣ ኣብ ናይኩናት ኩነታት ኢና ዘሎና። ኣነ እዚ ጉዳያት ምርጫታት’ ዶ ከምዚ’ ዶ ከምዚ ዝበሃል፣ ንሕና ኣብ መኣዲ ዕላቻት ዓማ ወይ ፓብሊክ ስራሕኻን ወይ ከኣ ኣብ መኣዲ ናይ ካልኣት ክንኣቱ፣ ከሃረበሉእውን ኣይደልን ኢዩ” ክብል ትርጉም ዘይብሉ መልሲ ብምሃብ ኢዩ ሓሊፍዎ። ካብ መንጎ ሃገራት ቀርኒኣ ፍሪቃ፣ ምስ ዳርጋ ኩሎም መንግስታት ጎረባብቲ ሃገራት ኣብ ግጭት ዝኣተወ መንግስቲ ኤርትራ ዝኸተሎ ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ካብቲ ዘይኮነን ንጠለባት ህዝቡ ብነጻን ኣብ ውሽጣዊ ፖለቲካኡ ዝኸተሎ ኣካይዳ ኢዩ ዝምንጩ። ምኽንያቱ ንህዝቡ እሙን ብማእሰርትን ማሕኸትን ዝምልሰን ስርዓት ኪኖ’ቲ ንሱ ዝቆጸጸሮ ዶብ ምስ ዘለዉ ስርዓታት ሰላማዊ ዝምድናታት ክህልዎ ትጽቢት ኣይግበርን ኢዩ። ብውሽጣዊ ባህርያቱ ኣዘዎ ትሃሰዩ ስለ ዘሎ ከኣ ናይ ግዳም ዝምድናታቱ ከንዲ ምንታይ ተነጽሎን ኩነታት ከም ዘሰባሰሉ ዘይርድኦ ኣይኮነን። ብርግጽ ተነጽሎ ከም ዘጋጠሞ ኣይከሕዶን ኢዩ። እንታይ ድኣ እቲ ተነጽሎ ብሰንኪ ተጽብኦ ኣሜሪካን ሰዓብታን እምበር ብናቱ ሽግር ዝመጸ ከም ዘይኮነ ኢዩ ከረድኦ ዝጸዕር። እዚ ኸሉ ግንብ ዘይካ ንነብሱ ምዕሻውን ንሃገሩን ህዝቡን ለኪ ሙምውዳቕን እንተዘይኮይኑ ክሳብሎሚ ዘምጽኣሉ ዓወት የለን። ብዘይካ’ዚ ዓለም ትጭክነለይ ኣላዝግይነቱ መግለጺታት ካብምሃብ ኣዕሪፉ ኣይፈልጥን። ስለዚ ድማ ነቲ ኣብ ልዕሊ ኣተወሰነ እገዳታት ቅኑዕ ኣይኮነን ብምባል ክለዓለሉ ብመገዲ ወኪላቱ ኣብ ዓለማዊ መድረኻት ብተደጋጋሚ ከምጎት ይሰማዕ። ኮይኑ ግና ንግዝኣተ ሕገዚ ምእዘዝ ስርዓት ብቋንቋ ሕገ ነብሱ ክከላኸል ኣየምሕረሉን ኢዩ።

ነዚ ሓቂ’ዚ ክርዳእ ስለ ዘይደለየ ከኣ ኢዩ ብቲ ኣጋጢምዎ ዘሎ ተነጽሎን ኩነታት ኣብ ከንዲ ክልተ ግዜ ሓሲቡ ነብሱ ዝእርም፣ ልቡ እንደገና ኣትሪፍ ዝመጸ እንተመጸ ካብ መስመረይ ወይ ከ ፈልከት ክብል ዝስማዕ። እሞ ከምዚ ኢልካ ደኣ ክሳብ መዓስ ኢዩ? ምሳና ምስቶም ናትኩም ኢዩ ዝብለና ዘሎ ህዝቢ ኤርትራ እንተ ዝዕረቕን ሰላም እንተ ዝገብርን ምስቲ ናይ ግዳም ዓለም እውን ብሰላም ዘናብሮ ጥበብ ኣይምሰኣነን። ዓለም ብምልኣታ ከም ህዝቢ ኤርትራ ጸላኢቱ ኮይና ስለ ትርኣዮ ግና ዝርገጽ ረጊጹ ክዕንትርን ክሳብ ዘሎ ክገዝእን እንተዘይኮይኑ ከኣ ኣብ ዘቤታዊ ፖለቲካኡ ዝኸነ ይኹን ለውጢ ክገብር ቅሩብ ኣይኮነን። መቐም ዝበሎ ደኣ ኣይዝከርን ኢዩ እምበር፣ ኣብ ፍትሕን ደሞክራሲን ዘይተሃንጹ ስርዓታት ዕምሮም ሓጺር ምዃኑ ባዕሉ ኣብ ሜዳ ኣስተምህሮ ሂቡሉ ከም ዝነበረ ብዙሓት ዝሰምዑዎን ዝፈልጡዎን ዘዘንትዉዎን ኢዩ።

ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣብ እዋን ብረታዊ ተጋድሎ ምስ ማዕከናት ዜና ህዝባዊ ግንባር ኣብ ዘካየዶ ቃለ መሕትት፣ ኣብዚ ዘለናዮ እዋን ተደጋጊሙ ዝበሃል ሓደ መሰረታዊ ሓቂ ኣግሂዱ ነይሩ። ንሱ ከኣ ኣብ ፍትሕን ደሞክራሲን ዘይተመሰረተን ሕጋውነት ዘይብሉን ስርዓት ውዲሉ ሓዲሩ ወዳቕ ምዃኑ ኢዩ። እቲ ፍትሓውን ደሞክራሲያዊን ሕጋውን ቃልሲ ዘካይድ ወገን ድማ ውዲሉ ሓዲሩ ተግባራት ምዃኑ ነዚ ምጉት’ዚ ምርኩስ ጌርና ክንሓስብ እንተ ኮይና መንግስቲ ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ በዚ ሕጂ ዝገገዘሉ ዘሎ ኣንፈት ናብይ ገጹ ኢዩ ዘምርሕ ዘሎ ኢልካ ክሕተት ይከኣል ኢዩ።

ቅድሚ ናብቲ መደምደምታ ምኽድና ኣብ ሜዳ እንከሎ እንታይ ኢሉ ከም ዝነበረ ከነዘኻኸር ንፈቱ። ንሱ ማለት ናይ ሎሚ ፕረዚደንት ኢሳይያስ ከምዚ ይብል፡- “ኣንቲ ነቲ ኣተሓሳስባ እትጸልዎ፣ እዚ ስርዓት’ዚ (ስርዓት መንግስቲ ሃይለማሪያም ማለቱ ኢዩ) ኣብ ፍትሕን ኣብ ደሞክራሲን ዝተመሰረተ ዘይኮነ፣ ዘይሕጋዊ ስርዓት ብምዃኑ ውዲሉ ሓዲሩ ምውዳቕ ኣይተርፎን ኢዩ። ናይ ሃይለስላሴ ስርዓት ከም ዝወደቐ ወላ እዚ ሕጂ ዘሎ ስርዓት ደርጊ እውን ኣብ ሓንቲ እዋን ሓንቲ መዓልቲ ክወደቐ

ምዃኑ ነፍስ ወከፍ ሰብ ኣብ ሓንጎሉ ክገብራ ይግባእ። ክወድቕ ኢዩ። ምናልባት ብናትና ዓቕሚ፣ ብናትና ወተሃደራዊ ግዝፊ፣ ብናትና ምውንጫፍ ንቕድሚት ጥራይ ድዩ ዝወድቕ ወይስ ካልኣት ረጅሒታት ኣለዉ? ብዙሓት ምኽንያታት ክጥቀሱ ይኽእሉ ኢዮም። ቅድሚ ኹሉ ግን ንሕና ናትና ረጅሒታት ንፈልጥ ኢና። ንሕና ፍትሓዊ፣ ደሞክራሲያዊ፣ ሕጋዊ ዝኾነ ቃልሲ ኣለና። እዚ ቃልሲ’ዚ ብሓይሊ ክዳኸም ይኽእል እምበር ብፍልስፍና ክዳኸም ኣይክእልን ኢዩ። ምኽንያቱ ደሞክራሲን ፍትሕን፣ ሰብኣዊ መሰልን ንጹግ ክኸውን ክዳኸም ኣለዎ ማለት ኢዩ። እዚ ክሳብ ዘሎ ምድኻም ናይ ሓይልታት ክህሉ ይኽእል ይኸውን። ግን ሰውራ ክጠፍእ ኣይክእልን ኢዩ። እቲ ስርዓት ከኣ ምውዳቕ ኣይተርፎን ኢዩ” ክብል ተዛሪቡ ነይሩ። ካብ ልቡ ዝበሎ ነገር ኮይኑ እንተ ነይሩ እቲ ሓቂ መንግስቲ ፕረሲደንት ኢሳይስ እውን ብርግጽ ክወድቕ ኢዩ።

“ዘይወግሕ መሲሉዎ ኣብ ባኹራ ትጽሕጽሕ” ከም ዝባሃል “ስርዓትናን መሪሕነቱን ኣብ ዓለም መዳርግቲ ዘይብሎም ክነሱ” ሕሰም ህዝቦምን ሃገሮምን ዘይዓጦም ወገናት ክትዕዘብ እንከሎኻ ኢዩ። ኣብ ዓዲ ዘሎ ህዝብና ጉዳዩ ምስ ስርዓት ኢሳይስ ጥራሕ ኣይኮነን። ምስቲ ንሕሰሙ ዘጋድድን ዘናውሕን ዘሎ ብሽም ‘በለስ’ ዝጽውዑዎ በጻሒ ዜጋ እውን ኢዩ። ኣብ ክንዲ ዓገብ ጽቡቕ ኣለኻ ኣብ ክንዲ ተጋጊኻ ኣይተጋገኻን ምባል “ንሱ ንሕና ንሕና ንሱ” ብማለት ምስቲ ንህዝብን ሃገርን ጂሆ ሒዙ ንሃገርና ዝሓመሰን ንመንእሰያትና ዝሰገነ ስርዓት ብምውጋን ከቢድ ሞራላዊ ይፍጽሙሉ ከም ዘለዉ ካብ ምዝራብ ኣየቋረጸን። ኣብ ዉሽጢ ዘሎ ህዝቢ ኤርትራ ካብ ንስርዓት ኢሳይስ ነዚ ኣብ ደገ ዘሎ ብበለስ ዝጽውዑ በጻሒ ዜጋ ከም ዝኸዕቦ ማንም ዝኸሕዶ ኣይኮነን። ምኽንያቱ ታሪኻዊ ጌጋ ስለ ዝኾነ።

ዘለዓለማዊ ክብርን ዝኸርን ነቶም በጃ ሃገሮምን ህዝቦምን ዝሓለፉ ጀጋኑ

ሰላም ቅነ